

USPOREDBA ORGANIZACIJE AMERIČKOG I EUROPSKOG SUSTAVA SPORTA

Kraljić, Antonio

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:319478>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Antonio Kraljić

USPOREDBA AMERIČKOG I EUROPSKOG SUSTAVA SPORTA

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2021.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Antonio Kraljić

USPOREDBA AMERIČKOG I EUROPSKOG SUSTAVA SPORTA

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Turizam i sport

Mentor: dr.sc. Mateja Petračić

Matični broj studenta: 0621615072

Karlovac, kolovoz 2021.

SAŽETAK

Ovaj rad analizira europski i američki sustav sporta kroz analitičan i detaljan pregled njihovih pojedinosti. Oba sustava sporta specifična su po svojoj strukturi što će biti prikazano u daljnjoj razradi rada, ali sa sličnim ciljevima. Ciljano u radu ću prikazati njihove pojedinosti kao što su formati natjecanja, odabir igrača, plaće igrača i drugo. Njihova najveća razlika stoji u formiranju liga, američka je zatvorena, a europska na principu regulacije i promocije. Također, kroz rad, ćemo se upoznati s cjelovitom slikom o njihovom načinu funkcioniranja i utjecajima vanjskih čimbenika na razvoj sporta kroz povijest.

ključne riječi: sport, engleska nogometna liga, NBA

ABSTRACT

This paper analyses the European and American sports systems through an analytical and detailed review of their analyses the European and American sport system through an analytical and detailed review. Both sports systems are specific in their core structure, which will be shown in the further elaboration of the paper, but with a very similar goal. In the paper, I will present their details such as the core formats of competition, player selection system, salary system, and more. The biggest difference between the two systems is in the formation of leagues; the American system is closed, and the European system is based on the principle of regulation and promotion. Also, throughout the paper, we will get acquainted with the overall picture of how those two-system work and how the external factors influence on the overall development of sports throughout history.

keywords: sport, English football league, NBA

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka.....	1
1.3. Sadržaj i struktura.....	1
2. POVIJEST SPORTA.....	2
2.1. Premier Legaue	2
2.2. Povijest NBA-a	3
3. ENGLSKA NOGOMETNA LIGA.....	4
3.1. Premier liga	4
3.2. Klubovi Premier Lige.....	6
3.3. Format natjecanja	7
3.4. Football liga.....	7
3.5. Igrači i udruživanje igrača.....	8
4. KROVNE ORGANIZACIJE	9
4.1. The Football Association.....	9
4.2. Union des Associations Européennes de Football - UEFA	11
4.3. Fédération Internationale de Football Association – FIFA	13
4.4. Kolektivni ugovori	14
4.5. Standardni ugovori igrača	15
4.6. Uredbe o plaćama.....	16
4.7. Registracija i kretanje igrača	16
4.8. Mogućnost registracije igrača	17
4.9. Bosmanovo pravilo	18
4.10. Sustav „domaćih igrača“	18
5. NBA I NJEGOVE KARAKTERISTIKE.....	19
5.1. NBA	19
5.2. NBA povjerenik.....	20
5.3. NBA ekipe	21
5.4. Format natjecanja	23
5.5. Igrači i udruženje igrača (NBPA).....	24

5.6.	Federation International de Basketball i USA.....	25
5.7.	Kolektivni ugovori	26
5.8.	Ugovori igrača.....	27
5.9.	Uredbe o plaćama („Salary cap“).....	28
5.10.	Kretanje igrača.....	30
5.11.	Kvalificiranost	31
5.12.	„The Draft“	32
5.13.	Međunarodna pravila trgovanja igrača	34
6.	ZAKLJUČAK	35
	POPIS LITERATURE	36
	KNJIGE.....	36
	ČASOPIS	36
	INTERNET STRANICE	36
	POPIS ILUSTRACIJA	37

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog završenog rada je usporedba američkog i europskog sustava sporta. U teorijskom dijelu rada definirat će se nastanak i opis pojedinih liga. Praktični dio rada fokusirat će se razlike između različitih sustava sporta. Upravo će se tome posvetiti najviše pažnje. Cilj ovog rada je definirati razlike sustava sporta te ukazati na važnosti određenih prednosti različitih sustava.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci za izradu ovog rada prikupljeni su korištenjem stručne literature iz područja turizma i sporta te ostale stručne literature koja odgovara temi rada. Također su korišteni internetski izvori. Podaci su prikupljeni historijskom metodom prikupljanja podataka.

1.3. Sadržaj i struktura

Rad je podijeljen u tri cjeline, odnosno šest poglavlja. U prvoj cjelini rada, prvo poglavlje čini uvod, zatim se teorijski definiraju povijest liga, njihova podjela te posebno definiranje različitosti sustava.

U drugoj cjelini rada, opisuje se povijest dviju najvažnijih liga pojedinih sportova i njihov utjecaj na strukturu sistema sporta.

Kroz treće, četvrto i peto poglavlje koji sačinjavaju treću cjelinu ulazimo dublje u raspravu različitosti sustava sporta te na kraju zaključak.

2. POVIJEST SPORTA

2.1. Premier League

U povijesti su se odigravale različite verzije nogometa što u javnim školama, sveučilištima, crkvama te tvornicama diljem Ujedinjenog Kraljevstva. Neke od verzija uključuju vođenje lopte dok su druge imale druga pravila kao što je hakiranje te se lopta mogla dodirivati rukom. U Londonu 26. listopada 1863. godine skupina nogometnih klubova složila se oko pravila te su formirali udruženje koje se naziva nogometna udruga (FA), a pravila su bila sljedeća: trčanje s loptom i udaranje lopte kroz osam metara visok cilj. FA je utvrdio skup pravila igranja, organizirao je nacionalnu ekipu te promovirao igru poznatu kao nogomet. Sljedeći uspjeh u promociji nogometa postigli su stvaranjem natjecanje pod imenom FA Challenge u kojem su ekipe svih članova bili prihvatljivi. Društvo se dijelilo na najbogatije srednje i gornje klase, kao što su zemljovlasnici ili zaposleni profesionalci te radne slojeve ili radnike u rudniku te tvornicama. Jedina razlika između amatera i profesionalaca bila je društvena razlika, a ne ekonomska. Profesionalizam ili primanje plaća za sudjelovanje u nogometu bio je jednak radu u trgovini. Prema sportskom povjesničaru Wray Vamplew-u komercijalizacija nogometa pospjela je ekonomskom rastu Engleske. Različiti čimbenici kao što su: urbanizacija koja je stvorila koncentraciju stanovništva u urbanim centrima, zatim razvoj željeznice koja je omogućila pristupačnost nogometnim utakmicama, povećanje slobodnog vremena (godišnji odmor, slobodni dani vikendom) i povećanje plaća radnika. Svi ti čimbenici stvorilo je novo tržište vezanu za sportsku zabavu koja je potaknula poduzetničku aktivnost. Velika potražnja za nogometnim utakmicama donijela je tržišno natjecanje između klubova za najbolje igrače, no postojale su regulative u kojima se nogomet nastojao očuvati kao amaterski sport. Na sjeveru Engleske se prvi put pojavio pojam profesionalnog nogometa 1874. godine. Rast konkurencije utječe na klubove na način da pridobiju što bolje igrače tako što će im platiti ali u tajnosti. Bogatiji slojevi društva kao vlasnici pamuka ili vlasnici dućana koji su imali klubove bili su spremni platiti igračima da igraju za njihove klubove, dok siromašniji slojevi nisu bili spremni te su igrali nogomet iz zabave u svoje slobodno vrijeme. Početkom 1880-ih pitanje profesionalnosti i prelaska igrača iz kluba u klub kontroliralo se od strane FA-e, npr. igrač nije imao pravo nastupa za klub ukoliko nije registriran, registracija je bila godišnja i nije mogao igrati više od jednog kluba u godini dana ali po završetku godine

mogao je preći u bilo koji drugi klub. Prema mnogim pogledima, nogomet je uvijek bio posao, a klub je pokušavao prihodima pokriti troškove.

2.2. Povijest NBA-a

Jakov Naismith izmislio je košarku u Springfieldu, Massachusetts, razlog novog sporta je bila održavanje studenata aktivnim tijekom zimskih mjeseci u kojem nema nogometne sezone. Novi sport uključivao je studente koji ubacuju loću iz mirujućeg položaja u košaru koja se nalazila iznad njihovih glava. Prva utakmica koja se odigrala 1891. godine igrala se po drugačijim pravila kao što su današnja iako je osnova (zabijanje koša) ostala ista. Sport u Sjedinjenim Američkim Državama se razvijao kroz obrazovni sustav te isključivo unutar granica Amerike kako je ostalo i do danas. Organizacija sporta u UK-u te SAD-u razvijala se u drugačijem pravcu zbog posljedica kulturnih i gospodarskih čimbenika ali i političke intervencije u sportu. Studenti na sveučilištima sačinjavali su košarkašku ekipu pa su školski i sveučilišni odbori označili te aktivnosti kao štetne iz razloga što uzrokuju ozljede te neprimjereno ponašanje. Razvoj sporta se dogodio kada su obrazovne institucije preuzele kontrolu nad sportskim aktivnostima, a sport je organiziran kao izvan nastavna aktivnost. To je bio način da obrazovni sustav dominira razvoju amaterskog sporta općenito dok se profesionalni sport počeo razvijati na nacionalnoj razini bez međunarodne kontrole usmjerene na dobit. Prvi pokušaji osnivanja profesionalne lige dogodio se u New Jersey-u te Philadelphiji 1899. godine ali prihodi nisu bili dovoljni da bi pokrili troškove. Neke druge lige nisu bile u mogućnosti zbog udaljenosti gradova, a u to vrijeme bez brzog načina prijevoza. Godine 1949. dvije košarkaške lige spojile su se u jednu poznatiju kao NBA. Nakon skandala o namještanju utakmica u bejzbolu prvi put je uvedena nova pozicija-povjerenik lige. Njegova zadaća je upravljanje poslovima NBA lige, nažalost ekvivalentna pozicija ne postoji u nogometu u ovom slučaju Premier ligi. Prva osoba kome je pripala ta čast je Maurice Podoloff 1949. godine, dok je današnji povjerenik lige Adam Silver. NBPA je nacionalna košarkaška udruga igrača koja je osnovana 1954. godine te je pregovarala o uvjetima kolektivnih ugovora o zapošljavanju profesionalnih igrača. S osnivanjem NBPA-a zakon o saveznim odnosima s javnošću došao je u središnju ulogu o organizaciji natjecanja i odnosa između igrača, klubova i NBA-a. Organizacija nogometa u Engleskoj te košarke u Americi dogodio se na različite načine zbog pravnih, gospodarskih i kulturnih razloga.

3. ENGLESKA NOGOMETNA LIGA

3.1. Premier liga

Premier liga je profesionalna nogometna organizacija na području Engleske i Welsa ujedinjena od strane klubova koju se natječu u toj istoj lizi. Dvadeset klubova i FA su članovi lige koji participiraju u natjecanju tijekom sezone. Klubovi koji se natječu mijenjanju se svaku godinu kao posljedica promocije i regulacije između dviju liga, Premier lige te Football lige (liga ispod Premier lige). FA ima pravo glasati o odlukama koje su povezane sa Premier ligom ali nije uključena u svakodnevno upravljanje konkurencijom. Svi klubovi imaju pravo na glasanje vezana za pravila lige ili kolektivne ugovore i potrebna je dvotrećinska većina za donošenje odluka. Klubovi nemaju potpunu kontrolu za organizaciju konkurencije već u suglasnosti sa FA-om, a one se odnose na pravila, broj klubova u natjecanju, promociju i regulaciju, kriterije za članstvo itd.

FA i klubovi imaju zajedničke ciljeve i zadatke a ovo su neki od njih:

- organiziranje i upravljanje, u nadležnosti nogometnog udruženja
- donositi, mijenjati i objavljevati pravila, propise i uvjete za upravljanje Premier lige i poduzeti sve korake, kao što se smatra potrebnim i preporučljivim za provođenje takvih pravila, propisa i uvjeta
- emitiranje na televiziji, sponzorstva ili neke druge transakcije bilo koje vrste u vezi sa ligom

Najbitniji ciljevi Premier lige je stvaranje konkurentne i „privlačne” nogometne lige koja će biti jedna od najboljih na svijetu kako bi liga egzistirala na održiv način te da pomogne u financiranju niže lige dok poslovne ciljeve donose svi klubovi zajedno. Liga ima ovlasti usvojiti pravila u svrhu što bolje organizacije i upravljanja same lige. Pravila lige objavljuju se svake godine u priručniku koji izdaje Premier liga i tvore ugovor između lige i klubova koji se natječu. Ugovor je sporazum između Premier lige i klubova koji se slažu da poštuju pravila nogometa, pravila FA-e, pravila Premier lige, statutima i propisima donešene od

strane unije za europski nogomet (Union of European Football Associations Unije -UEFA) Međunarodne nogometne udruge (Fédération Internationale de Football Association -FIFA). Pravila lige reguliraju distribuciju prihoda, odnose između klubova i rješavanje sporova te organizaciju. Velika gledanost širom svijeta, a pogotovo u Ujedinjenom Kraljevstvu stvara značajan prihod za klubove i samu ligu. Prema „Deloitte”¹ godišnjem pregledu nogometnih financija iz 2016. godine iznosio je £3,3 milijardi. Prihodi se ponajviše stvaraju od prodaje prava na emitiranje natjecanja uživo na televizijama diljem Ujedinjenog Kraljevstva ali također i u drugim državama, zatim od pokroviteljstva naslova, sponzorskih aranžmana i raspodjelu prava na emitiranje putem radija. Prihodi se dijele na jednake dijelove između klubova, osim prihoda od prava za emitiranje uživo u Ujedinjenom Kraljevstvu. Takvi prihodi se dijele po principu 50:25:25 po sljedećim kriterijima:

- 50% se dijeli na sve klubove
- 25% prema konačnom rangu u natjecanju
- 25% kao naknada za broj utakmica za koji je pojedini klub bio emitiran na televiziji

SKY Sport i British PLC su televizije koje su otkupile pravo emitiranja nogometnih utakmica u razdoblju od tri godine počevši od 2016. godine u vrijednosti od £5,136 milijardi. Premier liga također izdvaja financijska sredstva za klubove koji se natječu u 2. engleskoj ligi. Liga također klubu koji je prethodnu sezonu reguliran iz Premier lige u 2. ligu osigurava financijska sredstva i to za razdoblje od četiri godine.

Slika 1: Logo lige

Izvor: Premier league, https://en.wikipedia.org/wiki/Premier_League, (dostupno 10.3.2021)

---

1 Tvrтка za porezno savjetovanje

3.2. Klubovi Premier Lige

Klubovi koji se natječu u Premier ligi su neovisne komercijalne organizacije, a neke koje su poznate i u svijetu nazivaju se globalne robne marke. Nogometni klubovi poput Liverpool-a, Manchester United-a te Chelsea su jedni od klubova koji su svjetski poznati. Svaki klub ima svoju vlasničku strukturu i razlikuje se u veličini poslovnog opsega. Svi klubovi odgovorni su za vlastite prihode dok iznosi ukupnih prihoda ovisi o okolnostima poslovanja kluba. Klubovi koji se nalaze na većoj konurbaciji², kao što su Chelsea i Manchester UTD imaju više prilika od klubova koji se nalaze na manje urbanom području kao što je nogometni klub Sunderland. Utječu i drugi čimbenici kao zemljopisna lokacija kluba, godina izgradnje stadiona i njegova kvaliteta, muzej u sklopu stadiona, najam stadiona za koncerte, baza navijača, broj godina u kojima klub sudjeluje u natjecanju, televizijsko emitiranje, sponzorstva, prihodi od oglašavanja, prodaja dresova i druga financijska ulaganja. Pojedini klubovi (prvih 5 klubova po rang ljestvici) koji ispunjavaju uvjete za sudjelovanje u natjecanjima koje organizira UEFA, ostvari će prihode zbog sudjelovanja u UEFA-inim natjecanjima. Jedan od primjera je nogometni klub Chelsea koji je sudjelovanjem i ostvarenim rezultatima ostvario prihod od £39.000.000. Zbog tog razloga dolazi do nejednakosti između klubova u engleskoj ligi, a također jedan od primjera iz sezone 2014/15, u kojoj je Manchester United ostvario prihode od £395.000.000 dok je nogometni klub Burnley za istu sezonu ostvario prihode od £79 milijuna. Te sezone Manchester UTD je bio četvero plasirani dok je Burnley bio reguliran u drugu ligu.

---

2 Konurbacija je pojam koji opisuje više gradova sraslih u jednu veliku gradsku cjelinu

3.3. Format natjecanja

Natjecateljska sezona se odvija u trajanju od 10 mjeseci a počinje u kolovozu a završava u svibnju, uključuje 20 klubova koji igraju međusobno po dva puta u sezoni, jednu utakmicu na svom stadionu , a drugu na protivničkom. Svaka pobjeda u prvenstvu donosi tri boda, izjednačen rezultat jedan bod dok se poraz ne boduje. Klub koji na kraju sezone ima najviše bodova je pobjednik te osvaja trofej Premier lige. Zadnja tri kluba na tablici svake godine regulirani (ispali) su u drugu ligu dok prva tri kluba iz druge lige promovirani (ulaze) u prvu ligu tj. Premier ligu. Promocija i regulacija je način ulaska u profesionalnu ligu (ne odnosi se samo na Englesku, već cijelu Europu) za razliku od „zatvorene lige” tj. franšiznog djelovanja koji su tipični za Sjedinjene Američke Države, Australiju ili Novi Zeland. Klubovi Premier lige također sudjeluju i u drugim natjecanjima kao što je FA Cup koji se odigrava paralelno dok traje i liga. Ako se klub kvalificirao za jedno od natjecanja u organizaciji UEFA-e tada će klub igrati i ta natjecanje u vremenu kada igraju kup i ligu. Sljedeći odjeljak ukratko opisuje profesionalne razine natjecanja ispod Premier lige.

3.4. Football liga

Football liga je organizacija triju profesionalnih konkurentskih divizija koje su ispod natjecanja Premier lige. Ova natjecanja su poznatija pod nazivima Championship, Liga 1 te liga 2. Dvadeset i četiri kluba sudjeluju u svakoj podjeli, a klubovi se kreću između divizija putem promocije i regulacije. Football liga organizira dva nokaut Cup natjecanja, a to su Football liga kup u kojem sudjeluju klubovi Premier lige te Football lige, i to je jedno od prestižnijih natjecanja u Engleskoj. Također se bavi organizacijom nogometnih natjecanja mladih, izdaje pravila nogometne lige koje tvore ugovor između njezinih članova. Pravila koje donosi su sljedeća: propise koje se odnose na ulazak i viši rang natjecanja, mehanizme rješavanja sporova, financijske obaveze klubova i strukturu natjecanja. Klubovi druge lige ostvaruju znatno manje prihoda od klubova iz prve lige, što nam pokazuje primjer iz sezone 2013/14 gdje su klubovi druge lige ostvarili sveukupni prihod od £548.000.000 dok su klubovi iz prve lige ostvarili £3 milijardi.

3.5. Igrači i udruživanje igrača

Premier liga privlači jedne od najboljih svjetskih nogometaša kao što su Cristiano Ronaldo, Luis Suarez, David Beckham, Wayne Rooney i mnoge druge. Tržište za igrače je globalno, kao i regrutiranje igrača iz drugih klubova iste ili niže lige, klubovi zapošljavaju igrače koji su registrirani za englesku te europsku ligu ovisno o klubu. Većina klubova imaju prvu ekipu koja se natječe u najjačoj konkurenciji, ekipu mlađu od 21. ili 18 godina te akademiju u kojoj se razvijaju mladi igrači. Klubovi nemaju ograničenja o broju igrača koje mogu regrutirati i registrirati u svojoj prvoj ekipi ali po sezoni 25 igrača imaju pravo nastupati za klub u sezoni igranja. Standardni ugovor igrača pregovara se kolektivno, a neke stavke se ne mogu mijenjati dok plaća, bonusi, klauzule o drugim naknadama (naknada za potpisivanje, bonusi) pregovaraju se individualno. Najčešće sportski agent zastupa igrača tijekom pregovora. Svaki igrač mora biti registriran od strane FA-e i Premier lige da bi imao pravo nastupati za svoj klub. PFA je registrirana neovisna sindikalna unija koja predstavlja profesionalne igrače, a priznata je od strane FA-e, Premier i Football lige. Unija je 2015. godine imala 4535 člana u prvoj i drugoj engleskoj ligi koji su sačinjavali menadžerski tim koji se brine o ugovorima u ime igrača. Financiraju se od prihoda godišnjih pretplata za svakog člana, bespovratnih sredstava, dok znatan prihod ostvaruju sporazumom liga i FA-om od prodaje televizijskih prava prikazivanja utakmica. Ostvareni prihodi primjenjuju se na pružanje usluge članovima, poput doprinosa za mirovinsko plaćanje koje otprilike iznosi £5000, savjeti i smjernice za karijeru nakon nogometne, zastupanje na disciplinskim saslušanjima, pravnim, financijskim i zdravstvenim savjetima. PFA je također član FIFAPRO-a (International Federation of Professional Footballers) koja predstavlja interese profesionalnih nogometaša na međunarodnoj razini.

4. KROVNE ORGANIZACIJE

Premier liga je organizirana u okviru strukture i preuzima oblik piramide. Takav model natjecanja tipičan je za većinu profesionalnih sportova u Europi. FA je nacionalna organizacija za nogomet i član UEFA-e. UEFA je divizija FIFA-e i regionalna organizacija za nogomet u Europi. FA je također član FIFA-e, koja je na vrhu piramide.

4.1. The Football Association

Nogometni savezi Engleske, Sjeverne Irske, Škotske i Wales-a su odvojeni. FA je nacionalna organizacija za nogomet u Engleskoj. Osnovana je 1863.godine, neke od početnih zadaća bile su uspostaviti pravila igranja i rješavanje sporova. S vremenom su se zadaće razvijale kako bi rasla popularnost sporta, komercijalizacija te potpora inicijativi javne politike poput sprečavanje rasizma, pojačano socijalno i javno sudjelovanje u sportu. FA je društvo s ograničenom odgovornošću, a njezini članovi su sva udruženja diljem Engleske. Odgovorna je za regulaciju, promicanje i razvoj nogometa na svim razinama, također regulira kako bi se ostvarila usklađenost s pravilima FIFA-e i sudskim odlukama. Upravljačka struktura FA-a sastoji se od odbora, vijeća, profesionalnog i nacionalnog odbora za nogomet. Odbor ima zadaću upravljati FA-om te odgovara za poslovne odluke također je odgovoran za stvaranje i razvoj strateškog smjera koji žele postići te je dužan izvjesiti i predložiti strateške planove vijeću FA. Odbor sačinjava dva neovisna izvršna direktora, predsjednik, tajnik i po 5 direktora iz prve i druge engleske nogometne lige.

Vijeće FA sastoji se od približno 110 članova pridruženih FA-i, Premier i Football ligi.

Još se naziva „parlament nogometa” u kojem se raspravlja o politikama i promjenama u nogometu koji se smatra da je u interesu samog nogometa. Nema ovlasti u donošenju financijske, komercijalne ili poslovne odluke tu „moć” posjeduje odbor FA-e. Zadaća vijeća je odgovorno upravljanje nogometnim regulatornim i sudskim tijelom. Upravljaju pri razvoju nacionalnih ekipa Engleske kojih ima dvadeset i četiri koje se sastoje od muških, žena i invalidskih ekipa. Financira se iz prodaja prava za emitiranje FA Cup-a i Engleske reprezentacije te sponzorstva kao što su Nike, Vauxhall, Mars i McDonalds i iznajmljivanjem

stadiona Wembley za koncerte. U sljedećim odlomcima ćemo se поближе upoznati sa FIFA-om i UEFA-om čiji je član FA.

Slika 2:Logo Football Association

Izvor:FA, www.pngwing.com/en/free-png-ndmrc, (dostupno 10.3.2021)

4.2. Union des Associations Européennes de Football - UEFA

UEFA je europska organizacija za nogomet koja je udruženje nogometnih saveza FIFA-e. Svi nacionalni savezi koji žele biti članovi FIFA-e moraju biti članovi UEFA-e. Sjedište se nalazi u Nyonu, Švicarska. Zadaća joj je primjenjivanje propise, propisivanje i provođenje disciplinskog koda te provođenje propisa i odluka FIFA-e. Upravljačka struktura UEFA-e sastoji se od kongresa, izvršnog odbora, predsjednika i pravosudnog tijela. Svake dvije godine se sastaje kongres i sastoji se od predstavnika svih saveza članova UEFA-e. To je najviše tijelo organizacije koja odlučuje o donošenju odluka, izabiranje predsjednika te zaprimanje izvještaja od odbora UEFA-e koji obavještavaju o donošenju odluka kongresa. Predsjednik predvodi izvršni odbor koji je ovlašten donositi odluke i odgovoriti na sva pitanja koja nisu upućena kongresu. Odgovorni su upravljati UEFA-om svaki dan, bilo izravno ili kroz delegiranje. Dok se pravosudno tijelo sastoji od kontrole, etike, disciplinarnog, žalbenog i financijskog tijela. Kontrola i etika vrše kontrolu za kršenje disciplinskih propisa kao što su incidenti izvan terena.

Klubovi koji žele sudjelovati u natjecanjima UEFA-e moraju imati licencu, kriterije koji uključuju pridržavanje samih propisa i financijske „poštene igre”. Sama organizacija UEFA-e organizira brojna natjecanja za muške, ženske, i za različite dobne skupine, uključujući tri najpopularnija i komercijalna nogometna natjecanja: Liga prvaka, Europska liga i europsko prvenstvo. Oba natjecanja, Liga prvaka i Europska liga odigravaju se istovremeno kao i sezona u Premier ligi, a prvih pet rangiranih klubova sudjeluju u tim natjecanjima. Klubovi koji igraju najpopularnije klupsko natjecanje (Liga prvaka) natječu se u najjačoj konkurenciji. Kriterij za sudjelovanje u Ligi prvaka je nacionalno prvenstvo. U konkretnom primjeru četiri kluba Premier lige koji su prvi rangirani imaju pravo konkurirati u Ligi prvaka. Prva faza natjecanja su grupe koje se sastoje od četiri kluba od koja prva dva po bodovima (za pobjedu 3 boda, za neriješeni rezultat 1 bod) prolaze u daljnju fazu natjecanja. Daljnja faza natjecanja je igranje po dvije utakmice protiv istog protivnika, jednu utakmicu na svom stadionu, a drugu na protivničkom. Jedino se finale igra samo na jednu utakmicu i na početku sezone se određuje u kojem gradu će se igrati finale.

Slika 3: Prikaz formata natjecanja

Izvor: UEFA, <http://i.imgur.com/y1uzTFS.jpg>, (dostupno 19.3.2021)

4.3. Fédération Internationale de Football Association – FIFA

Sjedište FIFA-e koja je neprofitna udruga također se nalazi u Švicarskoj, Zürichu i registrirana je u skladu sa zakonima Švicarske. FIFA kontrolira nogomet diljem svijeta i ona propisuje pravila i donosi odluke koje se primjenjuju na sve nogometne saveze. Ciljevi su poboljšati konkurenciju u nogometu i promovirati ga na globalnoj razini, organizirati međunarodna natjecanja, provoditi propise, kontrolirati nogometne saveze, poduzimanje mjera za sprječavanje kršenja pravila te promicanje etike i poštene igre. FIFA je odgovorna za organiziranje utakmica različitih dobnih skupina između reprezentacija. Najvažnije natjecanje koje organizira FIFA jest svjetsko prvenstvo koje se održava svake četiri godine. Sustav natjecanje je sljedeći: na početku natjecanje reprezentacije se natječu u skupinama, a zatim nokaut faza natjecanja koja znači da svaka izgubljena utakmica znači ispadanje s prvenstva, ukoliko je rezultat neriješen, igraju se produžetci, a ukoliko je potrebno pucaju se penali koji određuju pobjednika.

Članovi FIFA-e su nacionalni savezi nogometa diljem svijeta i samo jedan nacionalni savez svake zemlje može biti član FIFA-e. Postoji šest svjetskih podjela konferencija UEFA-e, a to su: Sudamericana de Fútbol (CONMEBOL)- Južna Amerika, Confédération Africaine de football (CAF)-Afrika, Konferencija sjeverne, središnje Američke i karipske udruge Nogomet (CONCACAF) i Oceanska nogometna konferencija (OFC). Upravljačka struktura sastoji se od kongresa, vijeća, tajništva, stalnih i nezavisnih odbora. Svi imaju svoju propisanu ulogu. Vrhovno tijelo je kongres koje određuje pravila i imaju odgovornost usvajanja i izmjene statuta FIFA-e. Zadaća vijeća zajedno sa predsjednikom definira politiku, vrijednost organizacije i strateško planiranje i vođenje FIFA-e. Za pregovaranjem o svim komercijalnim ugovorima i odgovornost upravljanja organizacije zadužen je tajnik. Za aspekt upravljačke strukture FIFA-e uključeni su stalni i nezavisni odbori. Svi stalni i nezavisni odbori imaju za zadaću izvještavati vijeća i pomažu im s posebnim problemima. Jedni od primjera odbora su sljedeći: odbor za financije, organizacijski odbor za FIFA natjecanja, odbor za status igrača... Također postoji i pravosudna podjela koja se sastoji od disciplinskog odbora, odbora za etiku i žalbenog odbora. Određene odluke žalbenog odbora mogu se prijaviti i na arbitražni sud za sport. To je važno sudsko tijelo osnovano od strane FIFA-e a naziva se vijeće za rješavanje sporova. Ono odlučuje o sporovima između igrača i klubova koji se odnose na raskide ugovora i sporova o zapošljavanju između igrača i kluba. Ukratko, na svjetskoj razini, nogomet je kontroliran od strane FIFA-e koja kroz njezina pravila

propisuje i donosi odluke. Svi članovi FIFA-e moraju poštivati i provoditi pravila propisana od strane same organizacije.

Slika 4: Logo FIFA-e

Izvor:FIFA,https://img.fifa.com/image/upload/t_fe-auto/assets/img/layout/brand/fifa-logo.jpg , (dostupno 20.3.2021)

4.4. Kolektivni ugovori

Ne postoji jedinstveni sveobuhvatni kolektivni sporazum u Premier ligi koji upravlja radnim odnosima i organizacijom tržišnog natjecanja između klubova i igrača (za razliku od NBA ili drugih velikih sportskih liga u SAD-u). Umjesto toga postoji niz kolektivnih pregovaračkih sporazuma, koji uključuju standardni ugovor o igračima, Ustav PFNCC (u kojem se navode strojevi za pregovore i savjetovanje između stranaka) i kolektivni pregovori disciplinskih i žalbenih postupaka navedenih u pravilima FA. Postoji i sporazum između Premier lige i PFA u vezi s dijelom igrača televizijskog emitiranja. Standardni ugovor o igračima, Ustav PFNCC-a i kolektivno pregovarački propisi dogovaraju se kao i kada je to potrebno, za razliku od kolektivnih ugovora u četiri glavne sportske lige u SAD-u koji imaju konačan tijek trajanja. Kolektivni sporazumi nisu pravno obvezujući osim ako su uključeni u pojedinačne ugovore igrača.

4.5. Standardni ugovori igrača

Nogometni igrač Premier lige zaposlen je pod uvjetima standardnog ugovora za igrače koji se kolektivno dogovaraju u klubovima i PFA (u NBA ugovoru se odnosi na ugovor o jedinstvenom igraču). Igrači su zaposleni za ugovorno razdoblje od jedne do pet godina. Uvjeti standardnog ugovora za igrače čine obvezujući sporazum između kluba i igrača. Klub i igrač ne mogu izmijeniti standardne uvjete. Samo uvjeti opisani u rasporedu, koji je priložen na posljednjoj stranici ugovora, podliježu pojedinačnim pregovorima. Uvjeti u rasporedu uključuju plaću igrača (na primjer, osnovnu plaću igrača, bonuse, poticaje ili druga plaćanja), trajanje ugovora (uključujući datum početka i datum završetka), osiguranje ili druge koristi koje će igrač primiti i bilo koji dodatne ili dopunske klauzule o oglašavanju, marketingu ili promotivnim uslugama i plaćanju ugovora o slikama. Također može uključivati klauzule koje se odnose na raskid ugovora igrača i naknadu za gospodarska prava koja pridaju za registraciju igrača. Na primjer, klauzula o otkupu (klauzula koja omogućuje igraču da kupi svoj ugovor za propisani iznos) ili klauzulu o otpuštanju (koja u određenim okolnostima zahtijeva da klub prihvati ponudu unaprijed utvrđenog iznosa iz drugog kluba za prijenos igrača). Standardni uvjeti ugovora odnose se na dužnosti i obveze igrača, odnosa s javnošću zajednice i marketinga, obveze kluba, ozljede i bolesti, raskid od strane kluba, raskid od strane igrača, disciplinarni i postupak žalbe, godišnjeg dopusta i arbitraže. Ako su igrač i klub složili izmjenu standardnih pojmova, Premier liga je dužna obavijestiti PFA i tražiti sporazum PFA-a o izmjeni. Zajednički primjer kada se može tražiti sporazum PFA-a jest ako je došlo do promjene klauzule o prekidu zbog ozbiljnih ozljeda. U okviru standardnog ugovora za igrača klub je obvezan dati obavijest o prekidu u trajanju od 12 mjeseci u okolnostima ozbiljnih ozljeda. Klub možda nije voljan zaposliti igrača koji je povijest ozljeda pod uvjetima koji uključuju 12-mjesečnu klauzulu o prekidu, a klub i igrač mogu pristati na smanjenu obavijest. PFA će obično uzeti u obzir medicinske dokaze, konzultirati i savjetovati igrača prije pružanja sporazuma o izmjeni.

4.6. Uredbe o plaćama

U Premier ligi ne postoje modeli plaćanja koji su kolektivno dogovoreni poput razine plaća, minimalne ili maksimalne plaće koje se postižu kolektivnim pregovaranjem kao što je to slučaj u NBA-u. Engleska liga je jedna od najplaćenijih liga na svijetu. Plaća se ostvaruje tjedno, a pojedini igrači imaju približno £300.000 tjedno. Nacionalno zakonodavstvo propisuje minimalne plaće za cijelu Englesku, ali godišnje zarade svih igrača u Premier lizi daleko premašuju te razine. Česti predmet rasprava su razine plaća u engleskom nogometu iz razloga financijske stabilnosti. Engleska liga je jedna od najboljih i najprivlačnijih liga na svijetu koja privlači najbolje igrače stoga igrači zahtijevaju da budu adekvatno plaćeni.

4.7. Registracija i kretanje igrača

Po pravilima FA svi igrači moraju biti registrirani kako bi mogli participirati u natjecanju Premier lige. Igrač ispunjava obrazac te tako daje suglasnost za registraciju da će igrati za određeni klub s kojim je potpisao ugovor o radu. Registracija novih igrača završava 30. svibnja ili datum posljednje utakmice. Pravila dozvoljavaju prelazak iz jednog kluba u drugi ali se primjerak novog ugovora o mijenjaju kluba mora priložiti FA-i. Sve naknade za prijelaz igrača koji su povezani s FA-om jedan klub plaća izravno u drugi klub. Ako klub iz Premier lige mora platiti naknadu (odštetu) drugom klubu koji nije iz Premier lige već povezan s drugom nacionalnom organizacijom (član FIFA-e) onda se plaćanje mora napraviti putem registracije. FA ima krajnju zadaću koja pomoću reguliranja kretanja igrača održava konkurentnost lige.

4.8. Mogućnost registracije igrača

U Premier ligi je dozvoljeno zaposliti igrača iz bilo kojeg mjesta na svijetu. U Premier ligi ne postoji „draft“ (koji može odrediti prihvatljivost igrača za konkurenciju i značajka je NBA i neke druge profesionalne sportske lige u SAD-u). Pitanja za profesionalni nogomet, koji ne proizlazi iz istih mjera u NBA-u je potreba da se uravnoteže zahtjevi Premier lige za regrutiranje najboljih igrača i proizvesti primamljiv zabavni proizvod širokog potrošačkog sadržaja. Nogomet je nacionalni sport u zemlji, a FA je odgovorna za upravljanje i promicanje tima Engleske. Uspješna nacionalna reprezentacija promiče nogomet u cijeloj zemlji. Većina igrača koji ispunjavaju uvjete u Engleskoj biraju se iz Premier lige i širokog izbora igrača koji ispunjavaju uvjete za nacionalnu ekipu mogu doprinijeti uspješnom rastu nacionalnog tima u natjecanjima kao što su svjetsko prvenstvo i europsko prvenstvo. Uravnoteženje zahtjeva komercijalno uspješne Premier lige s mogućnostima za mlade igrače koji se mogu kvalificirati za engleski tim, unutar gospodarskog i pravnog konteksta u kojem je organizirana Premier liga, može biti teško. Distribucija talentiranih igrača nije ograničena samo na jednu zemlju. Tržište rada elitnih nogometnih igrača je globalno i klub Premier lige ima financijsku sposobnost vrbovati najbolje igrače bilo koje dobi iz cijelog svijeta kako bi se postigao taj cilj. Europsko pravo imalo je znatan utjecaj na nacionalno imigracijsko pravo i pravila Premier lige u pogledu prihvatljivosti. U okviru europskog prava radnici imaju pravo na slobodno kretanje i priznavanje tog prava uklonili su prepreke za imigraciju na zapošljavanje nogometaša iz drugih država članica, što je zauzvrat doprinijelo povećanom broju stranih sudionika koje su regrutirali klubovi Premier lige. U okviru europskog prava, pravila o stranoj kvoti nisu dopuštena ako pravila utječu na zapošljavanje i zapošljavanje sudionika iz drugih zemalja Europske Unije ili iz zemalja izvan Europske Unije s kojom Europska Unija ima poseban sporazum. Kako bi se potaknulo manje novačenje stranih igrača i više ulaganja u razvoj mlađih igrača, neka profesionalna natjecanja usvojila su oblik pravila UEFA-ine kuće odraslog igrača. Ulaganje u razvoju mladih igrača, treniranja i poboljšanih objekata pomaže razviti igrače s vještinama kako bi se natjecali zajedno s igračima iz inozemstva za mogućnosti zapošljavanja u Premier ligi i izboru za nacionalnu ekipu, ali u razvoju igračima treba vremena.

4.9. Bosmanovo pravilo

Nakon isteka ugovora 1990. godine jedan nogometaš koji je nastupao za nogometni klub Liega-u pokrenuo je pravnu bitku ali klub ga nije htio pustiti bez naknade u drugi francuski klub. Poslije pet godina, Europski sud pravde u Luksemburgu donio je presudu kršenja prava slobodnog kretanja radnika u Europskoj uniji te presudio u Bosmanovu korist. To pravilo je donijelo velike promjene. Aktualna zabrana velikog broja stranaca postala je nevažeća i tako se omogućilo stvaranje „velikih” nogometnih momčadi kao Real Madrid, Barcelona, PSG, Chelsea i Man. City. Također nogometašima kojima su istekli ugovori mogli su bez naknade promijeniti klub, te su pomoću ove opcije bili u boljoj pregovaračkoj poziciji, a pozicije nogometnih menadžera su znatno ojačale.

4.10. Sustav „domaćih igrača“

Svi klubovi Premier lige mogu sadržavati popis od 25 igrača koji mogu predstavljati pojedini klub u natjecanjima. Od tih 25 igrača 17 ih ne smije biti u kategoriji „domaćeg igrača”. „Domaći igrač” se definira kao igrač koji je bez obzira na državljanstvo ili dob registriran u bilo kojem klubu koji je pod okriljem FA-e duže od tri sezone ili 36 mjeseci prije svog 21. rođendana, razdoblje ne mora biti kontinuirano. UEFA takvu vrstu igrača naziva lokalno obučeni igrač ali postoji pravilo u kojem se on obično naziva "UEFA Home Grown Player. Također i UEFA ima svoja pravila vezana za lokalno obučene igrače da od registriranih 25 igrača, najmanje ih mora biti osam koji su proveli najmanje 3 sezone do 21. rođendana. Na popisu moraju biti naznačeni igrači koji su lokalno obučeni. Zahtjevi UEFA-e se razlikuju od zahtjeva Premier lige. Premier liga nije obvezana uključiti u svoj popis propisani broj igrača koje je klub trenirao nego su dužni imati minimalno osam igrača koji su bili zaposleni od bilo kojeg kluba koji je povezan s FA. U samim počecima Premier liga zbog potencijala mladih igrača htjela potaknuti regrutaciju igrača iz inozemstva ali na kraju se ipak usvojeno pravilo kako bi se izbjeglo zapostavljanje klubova koji se natječu u europskim natjecanjima u nepovoljan položaj u odnosu na druge europske klubove. Godine 2012. klubovi Premier lige svojevrijedno su predstavili plan Elite Player Performance Plan kao metodu za razvoj mladih igrača kroz napredovanje u prvu ekipu kluba Premier lige.

5. NBA I NJEGOVE KARAKTERISTIKE

5.1. NBA

Spajanjem dviju košarkaških liga- nacionalna košarkaška liga i košarkaška udruga Amerike, nastala je jedna liga poznatije kao NBA. Od kada je nastala 1949. godine sastav klubova u NBA ligi se mijenjao zbog povlačenja i prihvaćanja ekipa, a neke od ekipa su se preselile s jednog gradskog područja na drugo. Današnji NBA se sastoji od 30 franšiza od kojih se 29 nalazi u SAD-u i jedan u Kanadi. Liga se emitira uživo u 215 zemalja diljem svijeta. Postoje tri glavna prihoda a to su: prodaja prava za emitiranje natjecanja na nacionalnoj i međunarodnoj razini, prodaja karata i NBA Properties Inc. NBA Properties Inc je u vlasništvu NBA ekipa koji stvaraju prihode od dodjele ekskluzivnih licenci za proizvodnju robe koja koristi imena, logotipe i oznake ekipa. NBA je sa ESPN/ABC i TNT-om sklopio ugovor o emitiranju utakmica uživo u trajanju od devet godina za ukupan iznos od 24 milijarde američkih dolara. Ekipama je također dozvoljeno i pojedinačno sklapanje ugovora sa lokalnom televizijom. NBA ima i različita sponzorstva s globalnim brendovima poput Nike, Tissot, Pepsi i drugi. Usporedbe radi NBA ekipe 2016.godine su zaradili više od 5,3 milijardi eura, dok su ekipe iz Premier lige ostvarili prihod od 3,3 milijarde eura.

NBA uključuje tri profesionalna košarkaška natjecanja kao što su muška, ženska košarkaška organizacija(WNBA) i NBA razvojna liga (D-Leauge). Razvojna liga je profesionalno košarkaško natjecanje koji se sastoji od 17 ekipa. Ima za svrhu razvijati igrače (također i trenere, suce i druge zaposlenike) kako bi se što lakše privikli na NBA sistem natjecanja. Liga počinje u studenom, a završava u travnju te sadrži 50 utakmica svake ekipe, nakon čega slijedi doigravanje za prvaka. Svaka razvojna ekipa je povezana s najmanje jednom NBA ekipom. Postoji i ljetna liga koja se odigrava izvan NBA sezone. Klubovi ljetne lige sastavljaju popis igrača koji nemaju više od tri godine iskustva igranja u NBA ligi. WNBA ili ženski NBA započinje 1996. godine i sadržava 12 ženskih ekipa koje su povezane s NBA ekipama. Glavni ured organizacije nalazi se u New York-u ali ima i urede diljem svijeta koji podržavaju strategiju NBA lige, poput Indije, Kine i Europe. Liga je privatna neprofitna organizacija koja je uređena zakonima i ustavom. Postoje operativna pravila koja se odnose na konkurentne ekipe, koji se naziva upravni okvir lige. On sadrži postupak podnošenja zahtjeva za franšizu, prava i odgovornost svih članova. Neki od primjera operativnih pravila koji se po zakonu utvrđuju su: struktura tržišnog natjecanja, pravila o prihvatljivosti igrača, dodjela ugovora, popisi igrača i novačenje, (NBA „draft“), uvjeti televizijskog i radijskog

ugovora i drugi razni zakoni koji se odnose na izložbe, redovite sezone igara, TV i zaštitu sudaca. NBA je pod nadzorom i kontrolom odbora guvernera. Odbor guvernera zajedno sa svim predstavnicima ekipa koji imaju ovlast kontroliraju poslove NBA-a. Oni imaju ovlasti mijenjati ustav te odobriti zahtjeve za premještanje ekipe na drugu lokaciju, raskinuti interes vlasnika kluba ili bilo kojeg člana i imenovati povjerenika lige. Ugovor između članova ili ekipa koji sudjeluju u natjecanju formira ustav kako bi mogli upravljati profesionalnom košarkaškom ligom.

5.2. NBA povjerenik

Povjerenika imenuju guverneri koji ima zadaću biti glavni izvršni časnik NBA lige koji štiti integritet profesionalne košarke. Njegove ovlasti su razvijanje i vođenje poslovanja lige, rješavanje određenih sporova i disciplinu igrača. U slučaju problema koje nije predviđeno zakonom NBA-a povjerenik ima diskrecijsko pravo donijeti odluku ili odrediti kaznu koja je u najboljem interesu same lige. Primjena nadležnog povjerenika ograničen je amandmanima za ustavne dokumente koji vode ligu, sudske odluke koje definiraju ovlasti povjerenika, zahtjev za praćenje poštenog postupka i kolektivnog sporazuma između NBA-a i NBPA-a. Povjerenik koji razvija poslovanje lige obvezan je izgraditi konsenzus između vlasnika, NBPA i igrača te zadovoljiti očekivanja sponzora, medija i općenito ljudi koji prate NBA. Svega pet ljudi je imalo tu čast od kada je liga osnovana, a posebno treba izdvojiti jedno ime, povjerenika Davida Sterna. Pod njegovim vodstvom u razdoblju od 1984. do 2014. godine broj NBA franšiza se povećao na trideset, NBA je osnovao NBA TV i vlastito proizvodno poduzeće, otvorio NBA urede u UK-u, Kini i Australiji i tako razvio sportsku globalizaciju. Prihodi su porasli sa 118 milijuna dolara na 4,6 milijarde dolara, a za plaću povjerenika je odgovorna NBA liga.

5.3. NBA ekipe

Ekipe su u vlasništvu najbogatijih pojedinaca kao što su Microsoft suosnivač Paul Allen koji je vlasnik Portland Trailblazers, suosnivač Amway-a, Richard Devos koji posjeduje Orlando Magic i Stan Kroenke koji je vlasnik Denver Nuggets-a. Svaki vlasnik ima svoj način rada, neki su uključeni u donošenju svakodnevnih odluka, dok drugi određuju samo menadžment. Prosječna vrijednost franšize je 2016. godine iznosila 1,25 milijardi dolara, a najvrijednija franšiza je New York Knicksi koja je procijenjena na tri milijarde dolara. Vlasnička struktura i opseg poslovnog rada se razlikuju, a veliki utjecaj ovisi o poziciji tj. gradu u kojem se ekipa nalazi. Neke ekipe se nalaze u velikim gradovima poput New York-a, Los Angeles-a, dok su druge ekipe smještene u manjim konurbacijama poput Milwaukee-a, Charlotte i North Carolina-a. Ekipe dijele prihod NBA-a. Kao što smo već spomenuli dozvoljeno im je prodaja televizijskih prava lokalnim televizijama. Vrijednost tih ugovora može biti velika razlika u prihodima pojedine franšize. Svaka ekipa odigra 82 utakmice u sezoni, 41 utakmicu u vlastitoj dvorani i 41 u gostujućoj dvorani (u Premier lizi se odigrava 38 utakmice, 19 na gostujućem stadionu i 19 na domaćem). Dvorane su inače puno manje od stadiona pa imaju i manje kapacitete za gledatelje, na primjer dvorana u New York-u, Madison Square Garden ima kapacitet manji od 20 000 gledatelja dok Old Trafford gdje svoje utakmice igra Manchester UTD ima najmanje 75 000 mjesta. NBA liga je zatvorena liga i jedini način ulaska u takvu ligu je sporazum s postojećim vlasnicima franšiza, a ne putem promocije i regulacije. Ukoliko se želi osnovati nova franšiza mora se pokrenuti postupak podnošenja zahtjeva koji je propisan u NBA ustavu. Podnositelj zahtjeva mora isplatiti naknadu u iznosu od \$1 000 000 i ako je prijava uspješna mora platiti člansku pristojbu. Klubovi nemaju pritisak od ispadanja u ligu niže sljedeće sezone kao u Premier ligi. Tijekom povijesti neke NBA ekipe su se preselile na drugo gradsko područje zbog gospodarskih, financijskih i društvenih čimbenika.

Slika 5: NBA logo

Izvor:NBA, <https://www.nba.com/>, (dostupno 22.3.2021)

5.4. Format natjecanja

Sezona počinje u listopadu a završava u lipnju. Započinje „draftom” prije sezone, nakon čega slijedi regularni dio sezone, pa NBA doigravanje i na kraju finale. Podjela je između istočne i zapadne konferencije, a svaka konferencija ima tri divizije koje se sastoje od pet ekipa. Sve ekipe igraju 81 utakmicu, 41 utakmicu u svojoj dvorani, 41 utakmicu u gostujućoj dvorani. Na kraju regularne sezone prvih osam ekipa u svakoj od istočne i zapadne konferencije imaju pravo nastupa u doigravanju. Ekipe koje su osvojile prvo mjesto tijekom regularne sezone igra sa ekipom koja je izborila osmo mjesto u istoj konferenciji, druga sa sedmom i tako dalje. Pobjednik je ona ekipa koja prva pobjedi četiri utakmice a ekipa koja je izgubila ispada iz doigravanja. Pobjednici istočne i zapadne konferencije susreću se u velikom NBA finalu. Ono se također odigrava na četiri pobjede. Mnogi u svijetu su prihvatili ovakav format natjecanja te ih usvojili.

Slika 6: Format natjecanja u doigravanju

Izvor: NBA playoff, <https://swingofthingssportsdotcom.files.wordpress.com/2020/09/conference-finals-e1600203712331.jpg>, (dostupno 22.4.2021)

5.5. Igrači i udruženje igrača (NBPA)

NBPA je udruženje igrača koji pregovaraju o uvjetima kolektivnog ugovora u NBA-u. Pomažu igračima na različite načine, poput davanja pravnih i finansijskih savjeta, zastupanje igrača, savjetovanja o karijeri nakon igračke karijere te pomažu i agentima o pregovorima vezana za nove ugovore. Igračima se osigurava i zdravstveni obrazovni program i program razvoja koji je program za igrače koji prvi put nastupaju u lizi. Odgovorni su za ovjeravanje, kontrolu, reguliranje i educiranje igrača i menadžera.

Slika 7: Logo udruženja igrača

Izvor: NBA logo, www.nba.com, (dostupno 25.4.2021)

5.6. Federation International de Basketball i USA

USA Basketball je američka nacionalna organizacija za košarku, ali nema utjecaja u reguliranju ili donošenju odluka u NBA-u kao što ima FA u Premier lizi. NBA nije član FIBA-e, samo nacionalna organizacija može biti dio FIBA-e. Iako NBA ne pripada u opseg FIBA-e postoji veza između organizacija. Pod određenim okolnostima, predstavnik NBA-a može biti izabran u centalni odbor FIBA-e, koji su jedni od glavnih tijela za donošenje odluka. FIBA-e i NBA-a imaju sporazume koji se tiču vezano za kretanje igrača ili nastupanje za reprezentaciju. USA Basketball je član olimpijskog odbora Sjedinjenih Američkih Država i član FIBA-e. Američku košarku do 1989. godine sačinjavali su samo amaterski košarkaški programi, do trenutka kad je FIBA ukinula razlike između amaterskih i profesionalnih igrača. NBA je te godine primljen kao profesionalni član i oni provode organizaciju, obuku i razvoj nacionalnih ekipa SAD-a. Prije 1989. godine NBA igrači nisu imali pravo nastupa za reprezentaciju dok FIBA nije promijenila svoja pravila. Svi igrači koji predstavljaju svoju državu te nastupaju na jednom od natjecanja moraju potpisati standardni ugovor o obrascu s USA Basketball koja uvjete za sudjelovanje igrača i prava na intelektualno vlasništvo.

5.7. Kolektivni ugovori

Profesionalni košarkaški igrači zaposleni su u sveobuhvatnom i složenom kolektivnom sporazumu koji opisuje prava i obveze svih stranaka i kontrolira radni odnos. Sporazum je za stalni termin i pravno je obvezujući. Pojedinačni pregovori o ugovoru dopušteni su na pitanjima kao što su plaća i trajanje ugovora, ali sve pojedinačne pregovore podliježu odredbama kolektivnog ugovora. U 2016. godini kolektivni sporazum između NBA i NBPA proteže se na 390 stranica i sadrži sve uvjete i pravila organizacije tržišnog natjecanja koja utječu na zapošljavanje košarkaša u NBA-u i NBA D-League. Primjenjuje se na sve sudionike koji su zaposleni u konkurenciji u vrijeme kada je dogovoreno i tijekom trajanja sporazuma, uključujući sve sudionike koji će ući na nadmetanje tijekom razdoblja kolektivnog ugovora. Stranke su se složile da je primjenjivi zakon koji uređuje sporazum zakon savezne države New York i saveznog radnog prava. Kolektivni ugovor primjenjuje se na zapošljavanje igrača Toronto Raptors i predviđa razlike u mirovinskim i medicinskim prednostima, raskida ugovora i pravni status igrača u skladu s relevantnim statutima zakona o zapošljavanju i propisima u Ontariju, Kanadi. Glavne odredbe kolektivnog sporazuma odnose se na oblik i sadržaj jedinstvenog ugovora o igraču, troškove i koristi igrača (kao što su mirovinski doprinosi, zdravstvene koristi, socijalna skrb i plan primanja nakon zapošljavanja), ponašanje igrača, novac povezan s košarkom, minimalni aranžman za tim... Kolektivni sporazum također propisuje maksimalno trajanje ugovora igrača, godišnja povećanja plaće ili smanjenja, „rookie“ plaću, minimalni i maksimalni iznos plaće igrača, ograničenja veličine popisa i zahtjev za ligu za zapošljavanje minimalno broja sudionika, „draft“, slobodne agencije, pritužbi, disciplinarnih i spornih postupaka te ugovor o licenciranju grupe u odnosu na intelektualno vlasništvo igrača. Sporazum koji se primjenjuje od 2016.godine je istekao 30. lipnja 2021. godine, iako svaka stranka imala mogućnost raskinuti sporazum 30. lipnja 2017 dajući obavijest prije 15. Prosinaca 2016. godine.

5.8. Ugovori igrača

Igrači u NBA-u zaposleni su pod standardnim uvjetima navedenim u ugovoru o jedinstvenim igračima. Podložno odredbama sadržanima u kolektivnom sporazumu, plaća igrača, novčane koristi i trajanje ugovora pojedinačno se dogovaraju, drugi uvjeti u ugovoru o jedinstvenim igračima dogovoreni su tijekom kolektivnog pregovaranja. Jedinstveni ugovor o igračima uključuje odredbe koje bilježe usluge koje će igrač pružiti, naknadu koju će igrač primiti za te usluge, plaćanje troškova, standard postupanja koji se zahtijeva od igrača i obvezu igrača da prijavi i drži se u dobrom, fizičkom stanju. Ugovorom su također obuhvaćeni uvjeti koji se odnose na raskid ugovora, pravo tima da dodijeli ugovor igrača drugom timu, aktivnosti kojima je igrač zabranjen od poduzetnika tijekom trajanja ugovora, promotivnih obveza igrača, aranžmana o licenciranju grupe i prava tima da zatraže pravnu zaštitu u slučaju igranja igrača ili pregovora s bilo kojim drugim entitetom. Priloženi ugovoru o jedinstvenim igračima su razni eksponati koji pružaju dodatne pojedinosti o plaćanju plaće igrača, izuzimanja za prethodne ozljede i uplate koje igrač može primiti ako ga trguju s drugom ekipom. Ugovor o jedinstvenom igračima pridaje izvadke iz "NBA zakon-a" i „NBA ustav“ koji privlači pozornost igrača na razna pravila na primjer u pogledu ponašanja koji su propisani u tim dokumentima. Ugovor igrača počinje 1. rujna za termin koji je dogovoren između franšize i igrača. U standardnim odredbama mogu se napraviti samo ograničene izmjene, a one su propisane kolektivnim ugovorom. Primjerak svakog ugovora daje se na uvid povjereniku NBA-a. Ako se franšiza i igrač dogovore o izmjeni koja nije dopuštena u okviru kolektivnog ugovora, povjerenik ima ovlast da ne odobri izmjenu ili ugovor. Povjerenik NBA-a ovlašten je pod Ustavom NBA-a da disciplinira igrače. Članak 35. u okviru NBA ustava široko naglašava slučajeve zlostavljanja igrača, koji uključuju: "ponuda, slaganje, zavjera, pomaganje... bilo koji čin ili ponašanje igrača na ili tijekom izložbe, redovita sezona ili doigravanja koja je bila u pitanju ili protiv najboljih interesa udruge ili košarke ", a" ponašanje koje nije u skladu sa standardima moralnosti ili poštene igre... ili koja je štetna ili šteti udruženju. " Povjerenik je mogao disciplinirati sudionike predviđen u okviru NBA ustava podliježe odredbama kolektivnog ugovora. Kolektivni sporazum navodi postupak rješavanja sporova koji nastaju u vezi sa disciplinom igrača. Postupak se razlikuje između slučajeva u kojima je kazna izrečena manje od novčane kazne od 50.000 \$ ili suspenzija igre manje od dvanaest utakmica, a oni slučajevi u kojima je kazna izrečena je više od 50.000 \$ ili suspenzija od više od dvanaest utakmica. U bivšem slučaju igrač se može žaliti povjereniku, uz naknadnu pravu preispitivanja disciplinskom arbitru igrača.

Disciplinarni arbitar igrača osoba je koja je izabrana ugovorom NBPA i NBA i koja ima iskustva u profesionalnoj košarci. U potonjem slučaju arbitar pritužbi će čuti stvar. Arbitar žalbe nezavisni je arbitra koji je imenovan sporazumom stranaka. Arbitar za pritužbe također je nadležan za utvrđivanje određenih sporova koji proizlaze iz tumačenja kolektivnog ugovora ili pružanja ugovora o igraču. (Kolektivni sporazum također predviđa zasebni neovisni sustav arbitratora da čuje određene sporove koji proizlaze iz slobodne agencije, među ostalim). Pregovaračka snaga stranaka odredit će konačni oblik ugovora o jedinstvenom igračima i mjeru u kojoj je ovlast povjerenika za donošenje odluka ograničena odredbama kolektivnog sporazuma.

5.9. Uredbe o plaćama („Salary cap“)

„Salary cap” je kolektivni sporazum koji sadrži model plaćanja igrača, propisani iznosi za igrače koji prvi put se natječu u NBA ligi, godišnja povećanja ili smanjenja plaća i minimalne ili maksimalne plaće igrača. Može se izraziti kao fiksni iznos ili kao postotak prihoda ekipe ili cijele lige. U sezoni 2012/13 „salary cap” je iznosio 58.044 milijuna dolara ali od te sezone se počeo izračunavati kao postotak prihoda lige pa je u sezoni 2019/20 iznosio 101,869 miliona dolara. Njime se regulira određeni maksimalan iznos koji ekipa ne smije potrošiti, naravno da postoje iznimke koje dopuštaju prekoračenje, a one su navedene u kolektivnom ugovoru. Takva iznimka se naziva porez na luksuz a to je iznos koji franšiza mora platiti ako prelazi propisani iznos za plaće igrača. Postoji i razina minimalne plaće koji franšiza mora potrošiti na plaće igrača. Kolektivnim ugovorima između NBA, igrača i franšiza dogovorili su se da će igrači ostvariti 49% -51% prihoda vezana za košarku, iz kojih se isplaćuju plaće igračima, bonusi itd. Plaće igrača se određuju na početku košarkaške sezone, a cjelokupni iznos prihoda se potvrđuje na kraju sezone postotak plaće igrača se odbija i čuva na računu. U slučaju da je postotak dohotka koji je povezna s košarkom veći nego plaće igrača onda igrači imaju pravo zatražiti isplatu razlike. Ako igrači dobiju više od dogovorenog postotka povezanim s košarkom onda se novac vraća u franšize.

„Salary cap” je obavezan predmet kolektivnog pregovaranja, a NBA se mora dogovoriti oko plaća s NBPA-om. Oblik „salary cap-a” može se promijeniti ili ukloniti u bilo kojem trenutku tijekom kolektivnih pregovaranja. On je jako poželjan radi ograničavanja plaća igrača i

razvijanje konkurentske ravnoteže, sprečava bogatije franšize da svojim kapitalom privuku najtalentiranije igrače u odnosu na franšize sa slabijom kupovnom moći. Ograničenjem količine novca koja se može potrošiti na plaće igrača-„salary cap” ograničava tržišno natjecanje za „kupnju” igrača. Model minimalne plaće je dogovoren u NBA-u kao beneficija koji pomaže igračima koji nemaju jaku pregovaračku moć da postignu visoku plaću. Minimalna plaća ovisi i godinama igranja u NBA-u, za igrača koji nema prethodnog iskustva u NBA-u ona iznosi 457 588 dolara. Pojedina pravila i prakse koji su kao uvjet za zapošljavanje igrača su jedinstvene za sportsku industriju ali se primjenjuju i u drugim industrijama. Takva pravila funkcioniraju kao mehanizam za reguliranje ulaska u industriju, nagrađivanje, uspostavljanje platnog prometa, razlika između razina vještina. Franšize između sebe imaju sporazum protiv monopola koji ograničava iznos potrošnje novca za plaće igrača koji ograničava tržišno natjecanje. Takav model isplata plaća je jedinstven za profesionalnu sportsku industriju, ali je jednak modelu plaća koji uspostavljaju minimalne i maksimalne plaće te je obuhvaćen drugim kolektivnim ugovorima u drugim industrijama diljem SAD-a.

5.10. Kretanje igrača

Slobodno kretanje igrača u NBA ligi se naziva „free agency”, situacija u kojoj igrač svojevoljno odlučuje, naravno prema ponudama franšiza, gdje želi nastaviti svoju karijeru. Dovođenje ili produživanje ugovora talentiranog igrača pomaže i održava stabilnost franšize. Franšize u četiri najveće sportske lige u SAD-u prvo su uvele ograničenje za „free agency”. Bejzbol je bila prva profesionalna liga koja je uvela pravilo rezerviranja ili popularnije sustav rezervi. To pravilo je bilo jednostrani sporazum između franšiza koje im daje za pravo rezervaciju do pet igrača koje žele u svojoj ekipi. Zaključno sporazumu neka druga franšiza nije mogla se miješati ili oteti igrača kojeg je rezervirao druga ekipa. Pravilo rezerve je davalo ekskluzivno pravo pregovaranja s pojedinim igračem. Poslije se to pravilo proširilo te je uključeno devet igrača koji mogu biti rezervirani.

Pravilo je utjecalo na smanjenje plaća igrača te ograničavanje protoka igrača na više bogatih klubova. Neka ograničenja koja su uvedena u NBA uključivala su pravo na odbijanje prve ponude, odredba o pričuvi i jednogodišnji ugovor kada je riječ o jedinstvenom igraču. Svaka franšiza ima pravo odbijanja što znači da odgovara svakoj ponudi koju je dobio njezin igrač od druge franšize. Dok odredba o pričuvi i jednogodišnji ugovor funkcioniraju na sličan način, svaki igrač je obavezan potpisati jedinstveni ugovor koji je sadržavao klauzulu koja dopušta franšizi da obnovi igračev ugovor na još jednu sezonu pod uvjetima iz završetka ugovora. Prema kolektivnom ugovoru razlikuju se neograničeni i ograničeni slobodni igrač. Neograničeno slobodni igrač je u mogućnosti pred kraj svog važećeg ugovora razmatrati sve ponude bilo koje franšize, a ograničeno slobodan igrač može razmatrati druge ponude u skladu s uvjetima kolektivnog ugovora ali ako njegova trenutna franšiza odgovori sa istim iznosom u propisanom vremenskom razdoblju mora prihvatiti njihovu ponudu, poznatija kao pravo prvog odbijanja. To su uglavnom igrači koji su na kraju svog početničkog (rookie) ugovora, tj. igrača koji je izabran u prvoj rundi „Draft-a” te je potpisao dvogodišnji ugovor s mogućnošću produljenja ugovora na treću i četvrtu. „Tim Option” omogućava franšizi produljenje ugovora s pojedinim igračem dok opcija „player” daje to pravo igraču.

Pomoću kolektivnih ugovora takve klauzule se uključuju u ugovore igrača. Ukoliko je franšiza zadovoljna sa svojim igračem te mu nakon „rookie” ugovora aktivira „tim option” mogućnost produljenja ugovora i izjednači sve druge ponude dobiva pravo za izradu maksimalne kvalifikacijske ponude. To je ponuda ugovora u trajanju od pet godina i plaću tijekom prve sezone koja je jednaka najvećoj godišnjoj plaći i povećanje te iste plaće za 7,5 %

godišnje. Takvi ugovori omogućuju franšizi dugoročno zadržavanje igrača i sastavljanje ekipe koja će konkurirati za naslov prvaka. Takvi igrači se još nazivaju franšizni igrači. Također kolektivnim ugovorima je određeno da u mjesecu srpnju franšize mogu iznositi svoje ponude igračima ali ugovor ne smiju potpisati. U NBA ligi postoje pravila transferiranja igrača u drugi klub. Franšiza može ugovor svog igrača dati drugoj franšizi ili u zamjenu za drugog igrača ili u zamjenu za „draft” izbor i/ili novac. Prema zakonima postoji određeno vremensko razdoblje za dovršenje postupka. Ugovor o jedinstvenom igraču daje za pravo franšizi da dodijeli ugovor svog igrača drugoj franšizi, a igrač je dužan obavljati svoje dužnosti na isti način i učinak kao da je prvobitno potpisao ugovor s tom franšizom.

5.11. Kvalificiranost

NBA ima cilj proširiti potrošnju na cijeli svijet, te proširenje same lige na globalnu razinu. Prije 21 godinu, u sezoni 2000/01 u NBA lizi nastupalo je 45 neameričkih igrača, a sezone 2014/15 taj se broj povećao na 101 igrača iz 37 zemalja. Igrači iz Kanade, Australije, Brazila, Španjolske, Hrvatske, Srbije, Slovenije čine 22 % sudionika u NBA-u. Ekvivalent Premier League Squad-u tj. popisu igrača koji su tri ili duže godina do 21. godine bili članovi određenog kluba u NBA-u ne postoji. Što bi značilo da pravila oko „domaćih” igrača ne postoji odnosno vlasnici odlučuju tko će igrati bez obzira na nacionalnost. NBA je privatna košarkaška liga koja ne djeluje unutar strukture piramide koja je model većini sportskih propisa u Europi. Razvoj mladih talentiranih igrača odvija se kroz obrazovni sustav pod vodstvom nacionalnih sveučilišnih atletskih udruga (NCAA). Zanimljivo da je sveučilišna košarka ima veću gledanost na malim ekranima od NBA. Razvojna liga (D-liga) je prilika za igrače koji nisu pronašli angažman u NBA ligi, a žele pronaći. Ukoliko NBA franšiza želi zaposliti igrača iz inozemstva podliježe ograničenja nacionalnim imigracijskim zakonom i kolektivnim ugovorom, a primarni mehanizam za ulazak u NBA ligu je „draft”.

5.12. „The Draft“

NBA Draft se održava jedanput godišnje, svih 30 klubova biraju igrače koji su ispunili prijavnicu te godine (maksimalno 60 igrača). Najčešće su to igrači koji su završili prvu godinu studija ali sudjeluju i europski igrači, a sve više igrača koji su upravo završili srednju školu. „Draft“ se sastoji od dva kruga biranja igrača po sljedeći pravilima. Franšiza koja ima najlošiji omjer pobjeda i poraza u prošloj sezoni ima mogućnost birati prva, i tako sve dok franšiza koja je osvojila naslov ne izabere igrača, a ona bira zadnja. Održava se svake godine prije sezone na dan koji odredi povjerenik. Franšiza kada izabere određenog igrača ima ekskluzivno pravo na pregovaranje s tim igračem ali u određenom vremenskom razdoblju. U skladu s pravilima jedna franšiza može ustupiti drugoj pravo na pregovaranje s određenim igračem. Pravila podliježu odredbama kolektivnog ugovora te su propisani u skladu sa zakonima NBA-a. Neka od pravila koja igrač mora ispuniti da bi se mogao prijaviti na „draft“, mora imati minimalno 19 godina, da je prošla godina dana od njegovog završetka srednje škole. „Draft“ je jako dobar mehanizam koji distribuira talente kako bi se promicala konkurencija i tržišno natjecanje potrošača. Minimalni uvjet za dob daje dodatno vrijeme u kojem se procjenjuje igrač u jednoj od NBA ekipa te mu se omogućuje sazrijevanje i razvoj vještina koje će mu pomoći u savladanju konkurencije i pritiscima koje nosi NBA. To su neke od prednosti za sveučilište za koje igrač nastupa u periodu od godinu dana prije samo prijave na „draft“. Sveučilište ostvaruje prihode od prodaje prava emitiranja, prodaja karata i prodaju robe koja uključuje ime igrača, sliku ili neku drugu korist od igrača. Igrač dobiva priliku za odigravanjem utakmicu u jednom od najjačih sustava sporta. Igrač ima pravo biranja, želi li ostati do kraja svog obrazovanja i tako steći kvalifikaciju ili ako imaju želju da nastave obrazovanje nakon igračke karijere. Prosječna duljina trajanje jedne košarkaške karijere je 11 godina, što je kratkog trajanja pa obrazovne kvalifikacije mogu pomoći u karijeri nakon košarkaške.

Slika 8: NBA Draft

Izvor: NBA draft, www.nba.com (dostupno 14.5.2021)

5.13. Međunarodna pravila trgovanja igrača

Kao što smo već spomenuli FIBA nije nadležna NBA-u u provođenju igrača između saveza već imaju zaseban sporazum u kojem organizacije poštuju ugovorne obveze igrača i franšize ili nastupanja za reprezentaciju. Ukoliko igrač želi nastupati u NBA-u potrebno je pismo odobrenja nacionalnog saveza za koju odabrani igrač nastupa i obratno. Igraču koje je pismo odobrenja odbijeno ne može sudjelovati ni u jednom natjecanju. Takav spor može se riješiti putem međunarodne arbitraže. NBA kolektivnim ugovorom se ne reguliraju odredbe o prelasku igrača iz inozemstva u NBA. Postoje klauzule kao što je odšteta koja ako je plaćena u cijelosti dozvoljava igraču slobodan izbor oko novog kluba. Iako NBA nije pod pokroviteljstvom FIBA-e ili USA Basketball, postoje zajednički odnosi između tih organizacija koji su određeni privatnim sporazumima. U prošlosti pa do 1992. godine za nacionalnu reprezentaciju Amerike smjeli su nastupati samo igrači koji su amateri. Danas to pravilo više ne postoji te svi igrači zadovoljavaju uvjete za nastupanje. Sudjelovanje NBA igrača na FIBA-inim natjecanjima pruža veliku gledanost, što je dobro za samu FIBA-u i promociju NBA. Olimpijske igre i FIBA svjetsko prvenstvo obično se održavaju nakon NBA sezone tako da ne dolazi do poklapanja rasporeda utakmica. Igrač bez pristanka njegove franšize ne može otići i igrati za reprezentaciju ali nakon završetka sezone postoji odredba o sudjelovanju igrača u natjecanjima izvan sezone gdje igrač slobodno može predstavljati svoju reprezentaciju. Onda je igračeva odluka želi li nastupati za svoju zemlju izvan NBA sezone.

6. ZAKLJUČAK

Na oba kontinenta sport se razvijao u drugačijim smjerovima, na najstarijem kontinentu sportovi su se organizirali u različitim klubovima, a u Americi su za to bile zaslužne škole, fakulteti i obrazovne institucije. Američke vlasti su jako malo utjecale na razvoj sporta u Americi, a vlasti u Europi su iz godine u godinu sve više intervenirale u svijetu sporta. Tako je američki sport postao neovisan i tržišno vođen. Premier liga i NBA su vodeće domaće lige u njihovim sportovima. Obje lige imaju značajnu količinu prihoda i najbogatije osobe svijeta su vlasnici pojedinih klubova ili franšiza. Na nacionalnoj i međunarodnoj razini oba natjecanja imaju veliku podršku potrošača, a igrači su regrutirani iz cijelog svijeta. Također u obje lige igrači sačinjavaju sindikat i uvjete zaposlenja određuju putem kolektivnog pregovaranja. Ključna razlika je u pravilima sporta. Premier liga je organizirana u okviru privatne strukture koja se proteže međunarodno po pokroviteljstvom FA koja je nacionalna organizacija. Klubovi Premier lige imaju ugovorne obveze koje uključuju razvoj igrača i dopuštanje igračima igranje međunarodnih utakmica. Klubovi se također moraju pridržavati pravila FA-a i drugih regulatornih pravila koje su donijele UEFA i FIFA. NBA je potpuno autonomna liga koja je izvan regulatornog područja FIBA-e i USA košarke. Razvoj košarkaša odvija se uglavnom kroz obrazovni sustav u SAD-u, a NBA nije ugovorno obvezan pridržavati se pravila koje je donijela FIBA (iako je dobrovoljno ušla u sporazume s FIBA-om u vezi s sudjelovanjem igrača u natjecanjima povezanim s FIBA-om). Premier Liga uključuje klubove iz Engleske i Walesa, ali pripada jedinstvenoj pravnoj nadležnosti. NBA je zatvorena liga i nove franšize ulaze u ligu sa sporazumom postojećih franšiza. Regulacija i promocija je način ulaska u Premier ligu. I za kraj htio bih citirati jednog nogometnog trenera kojeg su pitali o razlici između europskog i američkog sporta povodom pokušaja nastanka nove zatvorene nogometne lige u Europi, a njegov odgovor je: „sportska kultura u Europi se razlikuje od američkog sporta. Ne zato što smo mi u pravu, a oni ne, nego zbog toga što je kultura drugačija. U Americi je sport drugačiji, sport im je zabava. U Europi živimo s više strasti. Kad odrastemo želimo pobijediti svoje susjede. Odrasli smo drugačije. To nije slučaj sa sportom u Americi. Nogomet je sada dio posla. Nogomet je prvo sport a onda uz puno ulaganja postaje posao. Moramo uzeti u obzir i jedno i drugo, to je skroz normalno. Za svakog navijača nogometa osnivanje Superlige je čudno. Pogriješili su. Nisu uzeli u obzir mišljenje igrača, trenera i navijača.”

POPIS LITERATURE

KNJIGE

Bartoluci, M., Čavlek N. I suradnici: **Turizam i sport - Razvojni aspekti**, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

Mataja Ž. : **Život za sport i od sporta**, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 2003.

Novak I. : **Sportski marketing i industrija sporta** , Maling, Zagreb, 2006.

Szymanski S.,Kuper S. : **Soccernomics**, Nation Books, Engleska, 2009.

Škaro D., **Managment olimpijskih igara**, Mate naklada, Zagreb, 2012.

ČASOPIS

Andreff W.: Some comparative economics of the organization of sports: competition and regulation in north American vs. European professional team sports leagues, **The European Journal of Comparative Economics** Vol. 8, n. 1, 2011. str. 3-27

INTERNET STRANICE

FIFA, www.fifa.com, 16.7.2021

NBA, www.nba.com, 16.7.2021

FIBA, www.fiba.basketball, 18.7.2021

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1: Logo Premier lige.....	5
Slika 2: Logo Football Association.....	10
Slika 3: Prikaz formata natjecanja Lige prvaka.....	12
Slika 4: Logo FIFA-e.....	14
Slika 5: NBA logo.....	22
Slika 6: Format natjecanja u doigravanju-NBA.....	23
Slika 7: Logo udruženja igrača – NBPA.....	24
Slika 8: NBA Draft.....	33